

Dementie als thema voor grootschalig slagwerkproject

In de serie Concert van de Maand richt Klankwijzer de schijnwerper op concerten, presentaties en manifestaties met een opvallende artistieke invulling of een bijzondere aanleiding. In deze aflevering aandacht voor het muziekproject *Demenz* waarmee de slagwerkgroep van de kerkelijke harmonie Sint Michaël van Thorn op bijzondere wijze aandacht vraagt voor de ziekte dementie.

TEKST: ONZE REDACTIE • FOTO'S: FV MEDIA PRODUCTIES

Het in omgekeerde chronologische volgorde verloren gaan van herinneringen. Daar begint het meestal mee. De multimediale productie *Demenz* verklankt deze eerste fase van dementie aan de hand van een rijke thematische melodie die beetje bij beetje wordt uitgedund. Ontkenning van de achteruitgang van het cognitief vermogen is de volgende stap. Het brengt vaak agitatie met zich mee. Ook dienen zich de eerste tekenen van verwarring aan. Het eerste deel eindigt met de weergave van een gevoel van paniek en onrust.

Vroeg of laat komen we er bijna allemaal op de een of andere manier mee in aanraking. Het aantal mensen dat lijdt aan dementie stijgt de komende jaren schrikbarend. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft berekend dat op dit moment 47,5 miljoen mensen lijden aan dementia. Daar komen ieder jaar 7,7 miljoen patiënten bij. Volgens schattingen is het aantal mensen met dementie in het jaar 2050 bijna verdriedubbeld naar 135,5 miljoen.

Met het muzikale project *Demenz* vraagt de drumband van harmonie Sint Michaël van Thorn op een bijzondere wijze aandacht voor deze aangrijpende ziekte. In een veertig minuten durend muziekwerk worden de drie stadia van de ziekte

Slagwerkers, blazers en koorleden oefenen onder leiding van Frank Marx voor *Demenz*.

- vroeg, midden en laat - muzikaal weergegeven. Het thema brengt automatisch met zich mee dat de sfeer van het muziekstuk serieus is. Toch is *De-*

menz geen zwaarbeladen en somber muziekstuk. De achteruitgang in geheugen, cognitie, functioneren en het verlies van persoonlijkheid vormen

weliswaar de rode draad. Maar ook tussentijdse 'oplevingen' zijn herkenbaar. "Ik heb geprobeerd muziek te schrijven die aan de ene kant mooi harmonisch klinkt, maar aan de andere kant ook zeer aangrijpend is. Passend bij het onderwerp", legt componist Vincent Cox uit.

Teksten uit het boek *Hersenschimmen* van J. Bernlef (pseudoniem van de in 2012 overleden schrijver Hendrik Jan Marsman) zijn voor dit werk op noten gezet. In deze roman beschrijft hij het dementeringsproces vanuit het oogpunt van een dementerende man. Ook passages uit literaire werken van Nietzsche en Goethe zijn in het stuk verwerkt.

Demenz komt uit de koker van componist Vincent Cox, dirigent Frank Marx en wetenschapper Tim Leufkens. Na *Landslide*, *Scene Analysis*, *Phrenology* en *L'Uomo* is dit het vijfde gezamenlijke project van dit artistieke trio. Ook in de voorgaande omvangrijke producties stonden thema's uit de wetenschap centraal. In *Demenz* legt het trio de lat nog een stukje hoger. Zelden zal voor een compositie met slagwerk als basis een bredere bezetting op de been zijn gebracht. Behalve het slagwerkensemble Sint Michaël werken hout- en koperblazers van het Thorner orkest, vrouwenkoor Thorensis, Claudia Couwenbergh (sopraan), Pascal Pittie (tenor), Yves Dupuits (gitaar samples), Simone Leufkens (piano), Mickela Peters & Nikki Bourry van

Het vrouwenkoor zingt teksten uit het boek *Hersenschimmen* van J. Bernlef.

"Het is een totaalproductie die je niet even op een doorsnee repetitieavond doorloopt. Onze eerdere projecten waren al zeer omvangrijk, maar *Demenz* is weer van een andere orde. Ieder detail heeft invloed op de hele performance. Het verhaal achter de compositie, de verwoording naar noten en de synergie tussen de verschillende kunstvormen maken het geheel muzikaal zeer bijzonder."

Net als bij de vorige gezamenlijke projecten is Tim Leufkens ook de bedenker van *Demenz*. De slagwerker is als onderzoeker bij Philips Research betrokken bij de ontwikkeling van techno-

een bijzonder moment om de eerste klanken te horen. En het klopt iedere keer weer."

Het thema houdt Leufkens momenteel zowel persoonlijk als professioneel bezig. Vanuit zijn dagelijks werk ziet hij hoe groot de behoefte is aan betere geneesmiddelen, opsporingsmethodes en hulpmiddelen. Maar ook in de praktijk ziet hij de impact van de ziekte. Zijn oma lijdt namelijk aan dementie. Leufkens: "De cijfers van de prevalentie van dementie en de voorspellingen zijn schrikbarend. Ieder initiatief kan helpen om ervoor te zorgen dat deze voorspellingen geen werkelijkheid worden."

Toch heeft hij lang getwijfeld of het beladen onderwerp wel geschikt zou zijn als thema voor een muziekwerk. "Bij onze vorige productie *l'Uomo* vroeg ik me wel eens af of onze ideeën niet te hoogdravend zijn. Of we niet te pedant bezig waren om het publiek 50 minuten in geluid en beeld bezig te houden met aspecten van de mens. Maar toen na de laatste noten 600 mensen diep ontroerd een staande ovatie gaven, was het voor mij duidelijk: als je bedoelingen oprecht zijn en je de passie goed kunt overbrengen, kun je ook zwaardere thema's behandelen. *Demenz* is een ode aan de mensen die eraan lijden en aan hun naasten. Als we deze boodschap bij het publiek weten over te brengen, dan is het project voor mij geslaagd." ●

Première *Demenz*: zondag 10 januari, 15.00 uur, Oranjerie Roermond. Na de pauze speelt harmonie Sint Michaël van Thorn *Schilderijtentoonstelling* van Modest Moessorgski.
Informatie: www.oranjerieprogramma.nl.

'Ieder detail heeft invloed op de hele performance'

Urban Dance Factory Sittard (dans) en Harry van Meurs (illustraties) mee aan het grootschalige cross-overproject. "De grootste uitdaging bij zo'n grote en diverse bezetting is om alle verschillende groepen voldoende aan bod te laten komen zonder dat er een kakofonie aan geluid ontstaat", legt Cox uit. "Dat hebben we opgelost door in elk van de drie delen een andere groep de boventoon te laten voeren. In deel één zijn dat de slagwerkers en de blazers, in deel twee het vrouwenkoor en in deel drie de zangsolisten."

Dirigent Frank Marx heeft in zijn loopbaan al voor heel wat hete vuren gestaan. Toch is *Demenz* ook voor hem een uitdagende klus.

logische innovaties op het gebied van (mentale) gezondheid en welbevinden. Hij legt uit hoe het trio bij de ontwikkeling van de producties te werk gaat. "Hoewel ik vanwege mijn professionele achtergrond bekend ben met ieder thema, duik ik toch iedere keer de wetenschappelijke literatuur in. Die informatie verwerk ik in een werkdocument waarin ik in woord uitleg hoe het muziekstuk kan worden opgedeeld. Ook geef ik suggesties over bijvoorbeeld sferen, tempi en klankkleuren. Vervolgens overleggen we met z'n drieën wat mogelijk is qua instrumentarium, teksten, visualisaties en geluidseffecten. Uiteindelijk vertaalt Vincent Cox al deze informatie in de daadwerkelijke compositie. Het is telkens